

POSTANOWIENIE

Dnia 17 marca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z powództwa K. B., M. M. i P. P.
przeciwko A.-S. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K.
o ustalenie stosunku pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 17 marca 2015 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w K.
z dnia 7 listopada 2013 r.,

- 1. odrzuca skargę kasacyjną w części dotyczącej wydania świadectwa pracy,**
- 2. w pozostałym zakresie odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w K. wyrokiem z dnia 13 marca 2013 r. ustalił, że powódkę P. P. i stronę pozwaną A.-S. Spółkę z o.o. w K. łączył stosunek pracy od 18 kwietnia 2007 r. do 31 grudnia 2008 r. na stanowisku kasjera sprzedawcy w pełnym wymiarze czasu pracy za wynagrodzeniem w wysokości 936 zł brutto w 2007 r. oraz w wysokości 1.126 zł brutto w 2008 r. (pkt 1.), powódkę M. M. i stronę pozwaną łączył stosunek pracy od 1 sierpnia 2007 r. do 31 grudnia 2008 r. na stanowisku kasjer-sprzedawca w pełnym wymiarze czasu pracy za

wynagrodzeniem w wysokości 936 zł brutto w 2007 r. oraz w wysokości 1.126 brutto w 2008 r. (pkt. 2), powódkę K. B. i stronę pozwaną łączył stosunek pracy od 16 listopada 2006 r. do 31 marca 2010 r. na stanowisku sprzedawcy w pełnym wymiarze czasu pracy za wynagrodzeniem w wysokości 899,10 zł brutto w 2006 r., w wysokości 936 zł brutto w 2007 r. oraz w wysokości 1.126 zł brutto w 2008 r. (pkt. 3), nakazał stronie pozwanej wydać powódkom świadectwa pracy za wskazany wyrokiem okres (pkt 4), umorzył postępowanie w zakresie objętym częściowym cofnięciem pozwu (pkt. 5), nakazał pobrać od strony pozwanej na rzecz Skarbu Państwa kasy Sądu Rejonowego kwotę 2.117 zł tytułem opłaty od pozwu w części zasądzającej powództwo, od której ponoszenia powódki były zwolnione z mocy ustawy (pkt. 6).

Sąd Rejonowy ustalił, że powódki zatrudnione były u strony pozwanej na podstawie umów, określonych jako „umowa zlecenie,” zgodnie z którymi zobowiązały się do obsługi sklepu. Należące do strony pozwanej sklepy prowadzone były w ten sposób, że kierownicy zajmowali się zamawianiem i przyjmowaniem towarów, przeprowadzaniem rozmów w sprawie zatrudnienia pracowników, rozliczaniem kasjerów, układaniem grafika pracy pracowników na podstawie ich wniosków. W sklepach pracowały osoby na stanowiskach: wędliniarskich, obsłudze sali oraz kas. Wypłata wynagrodzenia za każdy miesiąc następowała do dnia dziesiątego kolejnego miesiąca na podstawie przysyłanych z księgowości spółki rachunków, ustalonych według wyliczeń czasu pracy ewidencjonowanych przez kierowników. W razie nieobecności danego pracownika kierownik znajdował zastępstwo wśród pozostałych pracowników lub sam wykonywał obowiązki nieobecnej osoby. Osoby zatrudnione do obsługi sklepu zobowiązane były zgłaszać kierownikowi nieobecności w pracy, zamiar wcześniejszego wyjścia, w tym uzyskać jego zgodę na wcześniejsze opuszczenie stanowiska pracy. Zatrudnieni do obsługi sklepu pracownicy byli podporządkowani kierownikowi sklepu, który decydował o rodzaju wykonywanej pracy, wydawał szczegółowe polecenia co do wykonywanych zadań. Pracownicy mogli wymieniać się zmianami informując o tym kierownika sklepu. Sąd pierwszej instancji uznał, że podporządkowanie powódek poleceniom pracodawcy oraz wykonywanie obowiązków w miejscu i czasie wyznaczonym przez kierownika sklepu powoduje,

że zawarte umowy przesądzają o uznaniu łączącego strony stosunku prawnego za stosunek pracy.

Strona pozwana zaskarżyła ten wyrok apelacją, która została oddalona wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z dnia 7 listopada 2013 r.

W skardze kasacyjnej strona pozwana A.-S. Spółka z o.o. w K. zarzuciła:

I. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 72 § 1 pkt. 2 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c. przez jego niezastosowanie i przeprowadzenie jednego postępowania dowodowego i ustalenie jednego stanu faktycznego do wszystkich powódek, w sytuacji, gdy każda z tych osób świadczyła usługi na rzecz tego samego pozwanego i o zbliżonym charakterze, lecz w zupełnie różnym czasie, co wyklucza tożsamość ustalanych stosunków prawnych i prowadzi wprost do nierozpoznania istoty sprawy odrębnie dla każdej z powódek,

II. naruszenie prawa materialnego, a mianowicie: 1) art. 22 § 1 k.p., art. 29 § 1 k.p. przez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że możliwe jest ustalenie łączącego strony stosunku pracy na podstawie umowy o pracę bez jednoczesnego ustalenia podmiotowo istotnych elementów umowy o pracę; 2) art. 22 § 1 k.p. przez błędną jego wykładnię polegającą na przyjęciu, że przepis ten zawiera wszystkie przedmiotowo istotne elementy umowy o pracę; 3) art. 29 § 1 k.p. przez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy właśnie przepis ten statuuje elementy przedmiotowo istotne dla konkretnej umowy o pracę, a ich pominięcie w orzeczeniu o charakterze ustalającym powoduje ustalenie treści stosunku pracy na podstawie umowy o pracę bez ustalenia treści tej umowy, co w konsekwencji doprowadziło do naruszenia art. 22 § 1¹ k.p. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że ustalenie niektórych z elementów przedmiotowo istotnych umowy o pracę jest już wystarczające do stwierdzenia treści tego stosunku prawnego; 4) art. 22 § 1 k.p. przez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że koordynacja zachowań, bądź czynności zleceńobiorców jest tożsama z podporządkowaniem (kierownictwem); 5) art. 65 § 1 i 2 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie i dokonanie wykładni oświadczeń woli zawartych przez strony w umowach zlecenia, podczas, gdy intencją stron wprost wyrażoną w zawartych na piśmie umowach zlecenia było zawarcie takich umów.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu drugiej instancji w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie wskazanego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez zmianę poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji i oddalenie powództwa w całości.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jak i potrzebę wykładni przepisów budzących rozbieżności w orzecznictwie (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Zdaniem skarżącego wystąpienie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego wiąże się z udzieleniem w pierwszej kolejności odpowiedzi na pytanie „czy w sprawie o ustalenie istnienia stosunku pracy należy także przesądzić o podstawie zatrudnienia, na której doszło do nawiązania stosunku pracy, ponieważ stosunek pracy nie może istnieć w oderwaniu od podstawy zatrudnienia”. W ocenie skarżącego za taką odpowiedzią przemawia systematyka kodeksu pracy, która w dziale drugim zawiera przepisy dotyczące kodeksu pracy. Analiza orzeczeń w sprawach o ustalenie istnienia stosunku pracy, w których skarżący brał udział, pozwala na stwierdzenie, że przepis art. 22 § 1 k.p. nie jest rozumiany jednolicie i zachodzi potrzeba jego wyjaśnienia przez Sąd Najwyższy. Z postawionym powyżej pytaniem wiąże się kolejne zagadnienie prawne sprowadzające się do odpowiedzi na pytanie „czy w sprawie, w której powód domaga się ustalenia zatrudnienia na podstawie umowy o pracę możliwe jest ograniczenie się w treści rozstrzygnięcia zawartego w wyroku do wskazania tylko niektórych elementów umowy o pracę, o których mowa w art. 29 § 1 k.p. z pominięciem pozostałych”. Ponadto istotne jest zagadnienie prawne polegające na odpowiedzi na pytanie „czy w sytuacji, gdy zleceniodawca posługuje się przy wykonywaniu czynności w zakresie działalności swego przedsiębiorstwa nie tylko zleceniobiorcami, lecz także innymi przedsiębiorcami, a zleceniobiorca nie realizuje instrukcji tego innego przedsiębiorcy działającego na rzecz zleceniodawcy, można wysnuć wniosek, iż pomiędzy zleceniodawcą a zleceniobiorcą istnieje stosunek podporządkowania charakterystyczny dla umowy o pracę dodatkowo w sytuacji, gdy żadne ustalenia co do relacji pomiędzy zleceniodawcą a tym innym przedsiębiorcą nie zostały przez Sąd poczynione”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W rozpoznawanej sprawie w pierwszej kolejności należy zauważyć, że zgodnie z art. 398² § 2 pkt 2 k.p.c. skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach dotyczących kar porządkowych, świadectwa pracy i roszczeń z tym związanych oraz o deputaty lub ich ekwiwalent. Dlatego też skarga w części dotyczącej wydania świadectwa pracy powódkom jako niedopuszczalna na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c. podlegała odrzuceniu.

Skarżący jako okoliczności uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał wymagające rozstrzygnięcia istotne zagadnienie prawne oraz potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych (art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.). Zagadnieniem prawnym jest zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wnioszek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (tak: postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s 51).

Z kolei odwołanie się do przesłanki istnienia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (tak: postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12,

poz. 151; 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231). Nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu. Ponadto rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego lub wątpliwości interpretacyjnych nie może się sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty skarżącego skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia ani też do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP – wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Skarżący, ograniczając się do sformułowania szeregu pytań, w istocie nie przeprowadza żadnego pogłębionego wywodu prawnego dla wykazania, że jego wątpliwości stanowią istotne zagadnienie prawne wymagające zaangażowania Sądu Najwyższego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2013 r., I PK 121/13, LEX nr 1554884). Pierwsze zagadnienie to w istocie pytanie czy w rozstrzyganiu sporu dotyczącego ustalenia stosunku pracy można poprzestać na regulacji z art. 22 § 1 i § 1¹ k.p., czy też warunkiem koniecznym jest pozytywne stwierdzenie wszystkich elementów przedmiotowo istotnych jakie winna określać każda umowa o pracę, czyli z art. 29 § 1 k.p. Tak ujęta kwestia nie wykracza poza zwykłą wykładnię prawa.

Wątpliwości zgłaszane w tym względzie przez skarżącego w sprawach z jego udziałem wyjaśnił Sąd Najwyższy między innymi w postanowieniu z dnia 9 października 2013 r., I PK 123/13 (LEX nr 1554884) oraz z dnia 21 maja 2014 r., I PK 327/13 (niepublikowane) wskazując, że zgodnie z art. 476 § 1 pkt 1¹ k.p.c., w sprawie z zakresu prawa pracy ustaleniu podlega istnienie stosunku pracy, jeżeli łączący strony stosunek prawny, wbrew zawartej między nimi, umowie ma cechy stosunku pracy (a więc stosunku prawnego o cechach określonych w art. 22 § 1 k.p.), a nie treść tego stosunku wynikająca z art. 29 § 1 k.p. Gdyby stosunek pracy uzależniać od skrupulatnego wypełnienia elementów z art. 29 § 1 k.p. to regulacje z art. 22 § 1 i § 1¹ k.p. byłyby niepotrzebne. O stosunku pracy przesądza realna praca, w określonej zależności właściwej temu stosunkowi. Z tej przyczyny sam ustawodawca stanowi, że stosunek pracy istnieje, "bez względu na nazwę zawartej

przez strony umowy" (art. 22 § 1¹ k.p.). W konsekwencji, skoro ustalono stosunki pracy i ustalenie to wiąże, to istotnego zagadnienia prawnego nie można budować na odwoływaniu się do brakujących elementów umowy o pracę.

Formułując wątpliwość odnoszącą się do posługiwania się przez zleceniodawcę nie tylko zleceniobiorcami, ale także innymi przedsiębiorcami skarżący nie wskazuje przepisu na tle którego występuje w jego ocenie zagadnienie prawne i jakie znaczenie kwestia ta miałaby mieć dla rozstrzygnięcia sprawy.

Skarżący nie wykazał również potrzeby wykładni art. 22 § 1 k.p. oraz art. 29 § 1 k.p. w związku ze wskazywaną przez niego rozbieżnością w ich stosowaniu przez sądy powszechne.

Kierując się przedstawionymi powyżej motywami, Sąd Najwyższy odmówił w pozostałym zakresie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.